

І С Т И Н И

ПЛАТОН

АПОЛОГІЯ
СОКРАТА
•
ДІАЛОГИ

Харків
«ФОЛІО»
2017

АПОЛОГІЯ СОКРАТА

(Виступ Сократа після обвинувальних промов)

17 Яке враження справили на вас, афіняни, мої об-
винувачі, я не знаю. Що ж до мене, то я від їх впливу,
далебі, сам ледь опам'ятався, так переконливо вони
В говорили. Хоча правди, власне кажучи, ні крихітки
вони не сказали. Із багатьох їхніх наклепів найбільше
я дивувався одному — їхньому твердженню, начебто
вам треба берегтися, щоб я вас, бува, не увів в оману
своїм умінням говорити. Те, що вони спромоглись на
таку безсоромність (бо я зараз на ділі викрию їхню
брехню, коли виявиться, що я зовсім не сильний у
красномовстві), видалось мені вершиною нахабності.
Хіба що вони, ясна річ, сильним у красномовстві вва-
жають того, хто говорить правду. Бо якщо саме це
вони мають на увазі, то я готовий погодитися, що я
справді красномовець, хоч і не на їхню мірку.

 Отже, повторюю, вони не сказали ні слова прав-
ди, а від мене ви почуєте найщирішу правду. Тільки,
клянусь Зевсом, афіняни, ви не почуєте причепуреної
мови, оздобленої, як їхня, вишуканими зворотами й
С висловами; я буду говорити простою мовою¹, перши-
ми-ліпшими зворотами, — бо я переконаний у пра-

воті своїх слів, — і хай ніхто з вас не чекає від мене чогось іншого, та й не личило б мені в такому віці виступати перед вами, афіняни, немов молодикау, з підготовленою промовою.

Тільки я дуже прошу вас і благаю, афіняни, ось про що: коли почувете, що я захищаюсь такими самими словами, якими звик говорити на площі біля міняльних крамниць², де мене багато з вас слухали, та й в інших місцях, то не дивуйтеся і не зчиняйте з цього приводу галасу. Бо справа стоїть так: я тепер уперше позваний до суду, а мені вже виповнилось сімдесят років³, тим-то, зрозуміла річ, я не обізнаний з тутешнім способом висловлювання, немов якийсь чужинець. Адже ви, очевидно, вибачили б мені, якби я справді був чужинцем і говорив такою мовою і в такий спосіб, до якого я звик змалку. Отож так само і тепер я — так принаймні мені здається — маю право просити у вас дозволу говорити своїм способом висловлювання, — можливо, він виявиться поганим, а можливо, добрим, — та іще прошу зважити і звертати увагу тільки на те, чи я правду кажу, чи ні; адже в цьому полягає достоїнство судді, а обов'язком промовця є говорити правду.

Отож я маю право, афіняни, насамперед захищатись проти давніших брехливих обвинувачень і проти перших моїх обвинувачів⁴, а вже потім проти нинішніх обвинувачень і нинішніх обвинувачів. Бо мене багато людей брехливо обвинувачували ще перед вами, причому віддавна, багато вже років, проте правди ніскілечки не сказали; саме їх я більше боюсь, ніж Аніта і його однокумців, хоч і ці небезпечні. Але ті небезпечніші, афі-

- няни! Вони настроювали проти мене дуже багатьох з вас, коли ви були ще дітьми, зводили перед вами наклепи на мене, намовляючи вас, начебто є якийсь Сократ, чоловік мудрий, який вивчає небесні явища і досліджує те, що під землею, і вміє видавати брехню за правду. Оці-то люди, афіняни, які поширювали такі чутки, є мої грізні обвинувачі. Річ у тім, що ті, хто їх слухає, думають, нібито такі дослідники навіть і в богів не вірять. До того ж таких обвинувачів багацько і вони вже довгий час обвинувачують, та й говорили вони з вами, як ви були в такому віці, коли могли найлегше в це повірити, бо деякі з вас були ще дітьми, а дехто був підлітком. Мало того, вони обвинувачували мене заочно, через що не було в мене змоги виправдовуватись перед ким-небудь. А найнедоречніше те, що навіть імен їх годі знати, ні назвати, хіба що випадково хтось із них є комедіографом. А скільки було таких, що, поймаючи заздрість і злобою, нацьковували вас проти мене, або таких, що, повіривши в наклепи, самі почали переконувати інших, — усі вони невловимі, їх не можна викликати сюди, ані нікого з них викрити в брехні, а доводиться просто боротися з тінями: захищатися і спростовувати чийсь закиди, коли ніхто не заперечує. Тим-то зважте і ви на те, що в мене, як я сказав, є два види обвинувачів: одні — це ті, що обвинуватили мене тільки що, а інші — давно, про них я вже згадав, — і погодьтеся, що спершу мені слід захищатися проти перших обвинувачів. Адже ви чули їхні обвинувачення раніше і до того ж частіше, ніж сьогоднішніх обвинувачів.
- 19 Гаразд, отже, я повинен, афіняни, захищатися і спробувати протягом короткого часу спростувати об-

мову, яка закорінилася серед вас. Але я хотів би, щоб мені вдалося це зробити на користь вам і мені, якщо мій захист ще на щось згодиться. Тільки я гадаю, що це дуже важко, і я добре усвідомлюю, яке складне це завдання. Однак хай справи ідуть так, як велить Бог, а законіві треба підкорятися й захищатись. Отже, розгляньмо з самого початку, в чому полягає обвинувачення, від якого виникли про мене погані чутки, в які Мелет повірив і подав на мене нинішню скаргу. Хай буде так. Якими ж словами зводили на мене наклепи мої огудники? Треба навести їхнє обвинувачення, немов клятвене свідчення справжніх обвинувачів: «Сократ порушує закон і марнує час, досліджуючи те, що під землею, і те, що в небі, видаючи брехню за правду та навчаючи цього інших». Ось так приблизно звучить це обвинувачення. Щось подібне ви самі бачили в комедії Аристофана⁵, як якийсь Сократ гойдається там у повітрі й твердить, ніби він ходить по повітрі та верзе багато різних нісенітниць, в яких я нічого не тямлю. Кажу це не в докір науці того роду, якщо хтось справді є знавцем цих речей (не вистачало ще тільки того, щоб Мелет позвав мене до суду ще за це!), але я, афіняни, нічого спільного з такими питаннями не маю. У свідки можу взяти багатьох з вас самих і прошу, щоб ви про це між собою поговорили всі, хто коли-небудь чув мої розмови. А таких чимало серед вас. Тим-то запитайте один одного, чи чув хтось з вас коли-небудь, щоб я що-небудь говорив про подібні речі, і тоді ви переконаєтесь, чого варте і все інше, що про мене багато людей говорить. Але нічого такого не було, та й якби ви чули від когось, що я берусь виховувати лю-

З М І С Т

Апология Сократа. <i>Переклав Йосип Кобів</i>	3
ДІАЛОГИ	
Крітон. <i>Переклав Юрій Мушак</i>	41
Іон. <i>Переклав Йосип Кобів</i>	61
Протагор. <i>Переклав Йосип Кобів</i>	81
Федон. <i>Переклав Йосип Кобів</i>	163
Федр. <i>Переклав Йосип Кобів</i>	266
Примітки. <i>Йосип Кобів</i>	349
Показчик імен. <i>Склав Йосип Кобів</i>	404